

NARRATIVA

La complexa aventura del viure

Estimat Corto Maltés. Susana Fortes. Traducció de Rosa Serrano. Tàndem Edicions.

PARLAR d'allò que un més coneix és, potser, la millor forma de començar a escriure. Així ho degué entendre Susana Fortes, llicenciada en Geografia i especialitzada en la història d'Amèrica, quan decidí convertir *Estimat Corto Maltés* en la seua primera novel·la, un treball on destaquen la versemblança dels fets històrics relacionats amb l'esclavitud durant el segle XIX i el protagonisme de dues ciutats emblemàtiques: Lisboa i l'Havana. Amb tot, aquest llibre, en el qual predominen les reflexions sobre l'acció i la narració sobre el diàleg, ens parla de la complexitat de les relacions humanes, de la confusió entre realitat i ficció i dels records, que sovint mitifiquen el temps viscut.

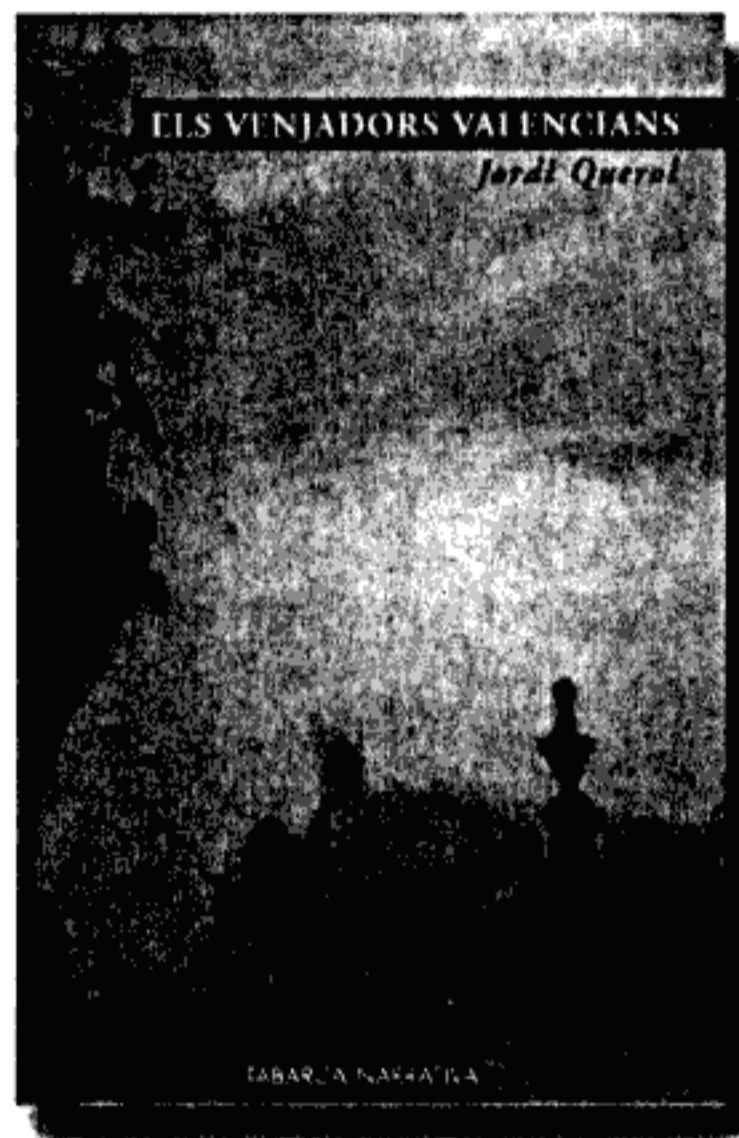
A la capital portuguesa, Ana es retroba amb E, un professor de geografia solitari i misteriós pel qual sent una forta atracció. Ana no sols és més jove que ell, sinó que tem la vida autèntica perquè la seua existència és una contínua invenció, un somni que confon la realitat amb el cinema i la literatura. És per això que converteix E en l'heroi legendari, valent i romàntic de la seua adolescència: el Corto Maltés.

E desapareix durant un temps de la vida d'Ana per por a decebre la imatge

d'home enigmàtic i apassionat que ella s'ha creat al seu voltant. Abans, però, li lliura el diari d'un jove mulat escrit el 1816. A partir d'aquest manuscrit, Ana recrea la història d'un esclau yoruba que lluita per aconseguir l'amor i la llibertat. Les aventures d'aquest jove sotmès convertit en cimarrón s'alternen amb les vivències dels dos protagonistes.

Si la traducció és l'element que usem els lectors per a conèixer i gaudir la literatura de les llengües que ens són poc accessibles, podríem qüestionar la necessitat de traduir al valencià una obra escrita originalment en castellà. No obstant això, hem de lloar el treball de la traductora, que ha aconseguit apropar-nos amb fluïdesa una novel·la que, més que una història d'amor, és una defensa de la llibertat de l'ésser humà.

JOAN CARLES GIRBÉS

Entre la pedagogia i la història

Els venjadors valencians. Jordi Querol. Tabarca. València, 1999.

ELS venjadors valencians, de l'escriptor Jordi Querol, és una novel·la històrica, però també una novel·la essencialment didàctica. L'argument es basa en uns fets ocorreguts durant l'any 1802 a la ciutat de València (tot i que el darrer capítol, com una mena d'epíleg, es remunta al mes de maig del 1808, a l'inici de la guerra del

Francès). Heus ací un tema que s'ha fet servir sovint en la literatura, però també, freqüentment, en el cinema: el mite de l'alliberament d'un poble sotmès a l'opressió d'un altre poble.

Al voltant d'un grup motor de revolucionaris fills d'una burgesia que ha estat víctima de les guerres, es va teixint una història de passions polítiques i de relacions amoroses. Jaume, un «jove d'Alberic, fill, nét i besnét de llauradors», és sorprès a València pels reclutadors de la lleva. Gràcies a un altre jove, Francesc Senmenat, de bona posició, se salva de caure en les xarxes dels soldats que el volien obligar a enrolar-se en les quintes. A partir de la relació entre aquests dos elements representants de dues classes socials diferents, anem endinsant-nos en uns esdeveniments on la intriga, la passió, els símbols (com ara el personatge de contalles populars que representa el llaurador pobre, Pep de l'Horta) conformen una narració amb afany literari però també pedagògic.

Els venjadors valencians està escrita amb un llenguatge amè i amb un estil hàbil, on abunden les expressions i les frases fetes. L'estructura descansa en la combinació d'episodis més o menys llargs, reflexius, amb altres de més curts que contenen molta acció.

En aquesta novel·la, l'entramat «revolucionari» no es desenvolupa en un segon pla, com una mena de rerafons ambiental, sinó que són els mateixos personatges que viuen la revolta i per a la revolta, la fan seua, la senten intensament, de manera que el conflicte social se li fa present al lector des de les primeres pàgines. Crec que en aquesta ocasió també podem fer nostres les paraules que Víctor Gómez va dir respecte a l'autor: «Jordi Querol vol acostar-nos a la circumstància actual del nostre poble, fins i tot que aprenguem a sentir-lo més nostre».

És per això que llibres com ara *Els venjadors valencians*, que ens aproximen als moments més crucials de la nostra història, ens ajuden a comprendre millor

la realitat que ens envolta i el moment present del nostre país. Aquesta, probablement, ha estat la intenció última de l'autor.

VICENT PENYA

Una faena digna i misteriosa

L'última faena del senyor Luna. Cèsar Mallorquí. Marjal. Paiporta, 1999.

QUE un llibre es reedite és sens dubte una bona notícia. Senyal que la gent el llig. Al capdavant, d'això es tracta. Congratulem-nos-en, doncs. Tot i això, en *L'última faena del senyor Luna*, Premi Edebé de Literatura Juvenil 1996, potser hi ha alguns detalls que n'obscureixen el resultat. Anem a pams.

Un sicari internacional és contractat per un productor de coca bolivià perquè mate Flor Huanaco, una compatriota que temps arrere li l'ha jugada. Lloc de destinació: Madrid, amagatall de la chola. A Madrid precisament viu Pablo, un adolescent amb els problemes típics de ser un superdotat: vacil·lacions en el terreny de l'afectivitat, relacions familiars deficientes, etc. Precisament la falta de temps dels seus pares (que treballen fora i desatenen el fill) els obliga a contractar una persona que s'encarregue de la casa. Ací és on Flor Huanaco i Pablo entren en contacte.

En l'intent de fer versemblant aquesta digna novel·la d'aventures, dos elements destaquen per damunt de la resta. Per una banda, la redonesa dels diàlegs, atapeïts de frescor i ironia, sobretot quan són els

joves els interlocutors. D'altra, l'àgil resolució de la trama narrativa. Mallorquí aposta pels tres asteriscos per resoldre la dificultat que implica conduir dues i tres accions al mateix temps a través de només deu capítols. Això comporta un risc: que el relat quede desballestat. Però l'autor hi reïx, i la història no trontolla.

Dels aspectes discutibles, potser n'hi ha dos que xerriquen massa: la justificació moralista de la infantesa de l'assassí (totalment fora de lloc) i el final, que decau una mica per les excessives pistes que es van donant i per un epíleg de què es podria prescindir totalment.

Punt i a banda mereix l'edició. Al meu parer, la història està prou aconseguida perquè l'editorial vulga afegir-hi un pessic de misteri. M'explique: per què el títol no coincideix amb el que apareix a l'agència de l'ISBN («faena» allà, «feina» ací)? Què vol dir això d'adaptació al valencià que ens trobem en els crèdits? Per què no se'ns diu clarament el nom de la traductora del castellà? Encara són necessàries, totes aquestes collonades?

ÀLAN GREUS

DIES DE VENUS

FRANCESC VIADEL
I Premi de Narrativa Vila de Bèrcia

Crònica sòrdida i amarga

Dies de Venus. Francesc Viadel. 7 i mig. Benicull del Xúquer, 1999.

DE vegades és molt fàcil inscriure una novel·la en un determinat gènere literari, però en altres ocasions aquest encasellament es fa una mica més complicat. Aquest seria el cas, per exemple, de la primera novel·la de Francesc Viadel, *Dies de Venus*. Ara bé, quina importància pot tenir això? No massa, és clar. Com se sol dir: l'hàbit no fa el monjo. El gènere no li

lleva ni li dóna qualitat a un llibre. Un llibre, evidentment, és bo o dolent per si mateix i no pel seu etiquetatge. I de vegades, com és el cas, aquest etiquetatge es pot referir a diverses matèries. Què és *Dies de Venus*? Una novel·la eròtica? Una novel·la negra? Una novel·la urbana? Res d'això, i tot això alhora.

Dies de Venus és, en un principi, la crònica sòrdida i amarga de la vida de dues prostitutes de Barcelona. Se'n poden fer diverses lectures, d'aquesta crònica. Hi ha, com era d'esperar, un fil conductor marcat per les escenes eròtiques, d'un erotisme brutal, esquinçador; hi ha, després, tot un passeig pels diversos racons de la gran ciutat (es nota que aquest autor d'Algemesí la coneix bé: la sent i se l'estima); i hi ha, finalment, una altra línia argumental basada en el misteri, en el suspens, que podia encaixar molt bé amb els elements clàssics de la narrativa de lladres i serenos.

Però també copsem de seguida un altre aspecte de la novel·la que la determina aclaparadorament: el seu realisme. Un realisme que, en virtut dels seus paràmetres, podria acostar-se molt bé al que coneixem com a «realisme brut». Això explica potser l'intent de l'autor de transcriure fidelment els diàlegs dels personatges, amb les seues diverses formes de parlar, reproduint-ne la llengua original (uns s'expressen en castellà, uns altres en català) o indagant sobre els diversos nivells orals (vulgar, formal, etc.).

Tanmateix, aquest estil realista no està exempt d'un gran lirisme que, com a contrapunt a la sordidesa, recorre tot el llibre. No debades l'autor va publicar, uns mesos abans de l'edició d'aquesta obra narrativa, un poemari en la mateixa editorial 7 i mig, *Èxode salnitros*, i, a més a més, tenim notícia que va ser un membre destacat del grup poètic que deambulava fa uns anys en la revista *L'Horabaixa*. Un lirisme que, com diu Vicent Borràs en el pròleg, «es fa ben palès en algunes descripcions dels paisatges vitals o urbans dels personatges i dels seus escenaris». En definitiva, una lectura necessària per comprendre per on van els trets de la nostra narrativa més actual.

VICENT PENYA

La casa de les flors

La casa de les flors. Joaquim G. Caturla. Edicions Bromera. Alzira, 1999.

ALACANT, any 1975. Amb la mort de Franco, la dictadura es neguiteja. Al carrer, els qui reclamen el canvi polític escometen els sòlids però inquiets fonaments del règim franquista; els qui el sostenen, senten la inquietud de no saber què passarà ara que ja no hi és la base principal de la dictadura. Aquest és el marc diguem-ne històric en què es desenvolupa la novel·la *El carrer de les flors*.

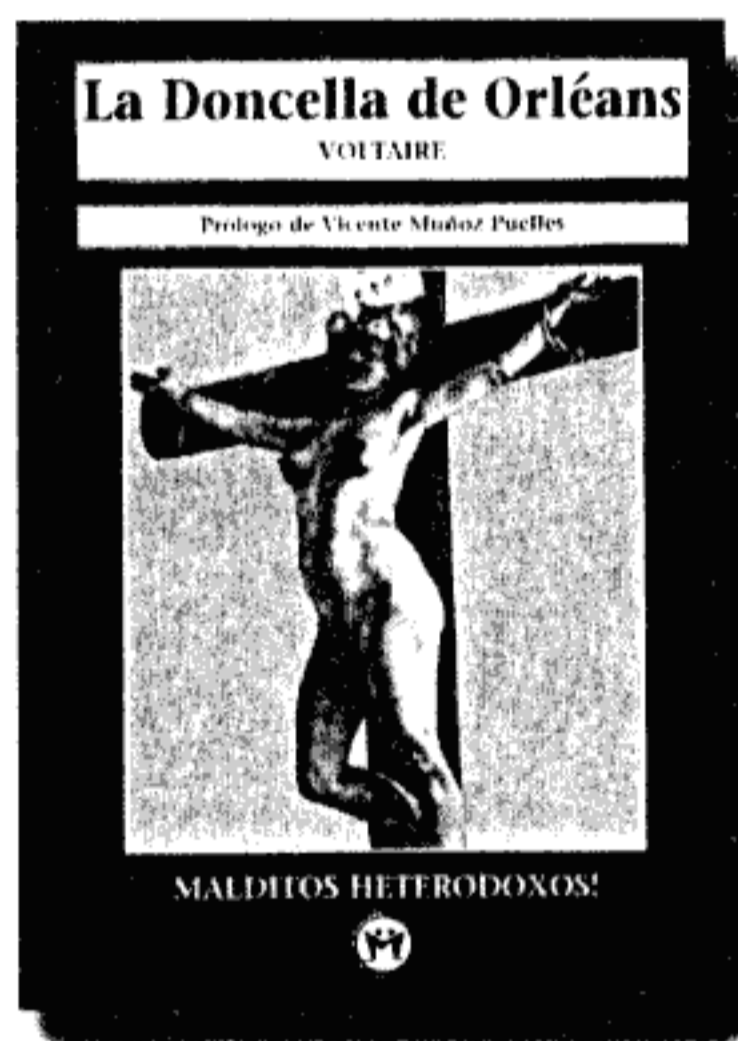
Enmig d'aquesta agitada societat, Joaquim G. Caturla ens proposa de resseguir la transformació d'un personatge que encarna una tipologia femenina arquetípica de la ideologia dominant: Amèlia, dependent a una botiga de robes, apocada i submissa. Encara jove però soltera, viu sotmesa al caràcter religiós i sever de sa mare, viuda, que de més a més la menysprea; Amèlia ha d'atendre-la i obeir-ne l'autoritat en detriment de la seua emancipació. Un seguit de personatges apareixeran en la seua vida per fer-li entendre que el món en què viu la coacciona i l'anul·la. Superar les pors inculcades, enfortir-se i viure segons el seu propi criteri serà el repte que haurà d'assumir.

Joaquim G. Caturla ha creat un personatge veraç i abastable, reconeixible i ben bé arquetípic d'un model femení cisellat a la mida de la ideologia franquista, en què a la dona li era restringida la capacitat de decisió pròpia i el seu paper social restava fortament delimitat en el si de la família. Un dels trets a destacar d'aquesta novel·la és el punt de

vista del narrador. De limitada omnisciència i emprant el «tu» com a persona narrativa, cal pensar que és en realitat la pròpia veu de la protagonista, que dialoga amb ella mateixa en un desdoblament que li permet d'analitzar l'evolució que ha experimentat i, així, amb aquest recurs, enfrontar-s'hi, s'examina ella entre ella i col·loca cada personatge al lloc que ha d'ocupar en la seua nova consciència.

Joaquim G. Caturla argumenta al lector aquesta transformació amb notable versemblança narrativa. Potser caldria retraure-li el final més o menys convencional, tal vegada poc ajustat a l'evolució a què ha sotmès la protagonista. Amb tot, la novel·la es llig amb interès i aconseguix de mantenir en tot moment l'atenció del lector. *La casa de les flors* va obtenir el Premi Enric Valor de Novel·la 1998.

TONI CUCARELLA

Divertida heterodoxia

La Doncella de Orléans. Voltaire. La Máscara. Valencia, 1999.

SI hay algo que resulte grato al leer a grandes escritores no contemporáneos, más allá del disfrute que puede proporcionar el relato o la historia elegida, es comprobar la actualidad de sus escritos tanto por lo que cuentan como por la forma en que lo hacen. Nadie puede negar que Voltaire fue un escritor inteligente y mordaz, pero al acercarse a uno de sus textos como el publicado recientemente por La Máscara en su colección Malditos Heterodoxos, *La Doncella de Orléans*, el lector tendrá la grata sorpresa de comprobar que el tiempo no le ha restado un ápice de agudeza y capacidad expresiva al lenguaje del célebre escritor francés.

Concebido como un poema épico burlesco, el libro, que fue publicado por la editorial valenciana Prometeo en 1919 -versión que recoge ahora La Máscara-, es una acerada sátira en la que el autor de *Cándido*, utilizando como parodia el *Orlando furioso* de Ariosto, narra las peripecias de Juana de Arco durante la guerra de los Cien Años. Asimismo, Voltaire cuestiona a lo largo del texto las instituciones y algunos aspectos sociales de su tiempo. Ya desde la primera página sorprende el tono irónico con el que se presentan a los personajes de la historia, al igual que el ritmo ágil que impone la trama y un lenguaje vivo e incisivo que contribuye a mantener la atención del lector hasta llegar a la última línea. El clero, por supuesto (no en vano fue condenado en 1762 por el Tribunal del Santo Oficio), no sale bien parado en esta historia en la que Voltaire despliega todo el atrevimiento de su pluma para denunciar la superchería religiosa y la manipulación sobre la conciencia de creyentes y practicantes.

La Doncella de Orléans es un texto de lectura agradable, divertida, con innumerables matices para la reflexión que hacen de ella, además, una obra que resulta hoy tan heterodoxa como lo pudo ser en la época en la que Voltaire la escribió. No obstante, para comprenderla y disfrutarla es indispensable leer antes el estupendo prólogo de Vicente Muñoz Puelles, en el que, además de contar algunas curiosidades sobre la vida y obra de Voltaire, el escritor valenciano nos da las claves indispensables para descubrir toda la agudeza manifiesta en este sugerente relato. Puelles, gran conocedor de textos heterodoxos, presenta también una detallada relación de todas las publicaciones en español de la obra de Voltaire, así como de las ediciones de *La Pucelle d'Orleans* tanto en castellano como en francés.

Cabe igualmente destacar la plantilla del comité asesor de la colección Malditos Heterodoxos, que, contando con miembros como Luis Alberto de Cuenca, Luis García Berlanga, Antonio López Campillo, Vicente Molina Foix, Pilar Pedraza y Vicente Muñoz Puelles, recuperará, sin duda, los títulos más interesantes para esta singular iniciativa de la editorial La Máscara.

LOURDES RUBIO

Soledat, fred i silenci

Viatge al final del fred. Joan Francesc Mira. Edicions Bromera. Alzira, 1998

QUIN plaer les reedicions, que justifiquen la (re)lectura i permeten la divulgació d'obres clàssiques i/o d'altres que han caigut fora de l'imprecís, mercantilista i inútil concepte de «novetat». És el cas de *Viatge al final del fred*, novel·la que quedà finalista del Premi Sant Jordi del 1982 i que quan fou publicada l'any següent «es féu amb la reducció d'un bon nombre de pàgines respecte del text original, cosa que l'autor sempre ha lamentat», comenta Carles Mulet, autor de la introducció i les propostes didàctiques que precedeix i tanquen, respectivament, el text de Joan Francesc Mira. Ara podem gaudir de la versió íntegra, revisada pel mateix Mira.

En *Viatge al final del fred* alternen dues veus narratives: una tercera persona que relata el viatge de Salvador Montull des del port de València fins que troba la seua germana, veu omniscient sovint alterada pel protagonista que de sobte pren la paraula; impossible que altri, algú alié al seu interior, pugui expressar sensacions i records tan intensos i íntims. I una primera persona, fragments del diari de la germana bessona, dona rebel, lluitadora, que ara roman quieta, com una fera assetjada a la cova més recòndita de les muntanyes de Rieres, esperant l'arribada incerta de(l) Salvador; són capítols reflexius on la dona descriu esdeveniments passats -la incursió per recuperar l'arca de l'aixovar, la seua estada a França com a maqui amb Jean-Pierre...- i circumstàncies presents: l'accident de Jeroni, la desesperació del Rubio, la fidelitat d'El

Carboner «com un gos de caça», la situació desesperada dels guerrillers.

L'espai juga un paper clau en l'obra en diferents nivells: la història narrada és el viatge de Salvador; els llocs, de vegades, contrasten amb el seu aspecte -les taules del bar que embruten les mànigues de la seua gavadina britànica i immaculada- o són dolorosa i premonitòria imatge dels esdeveniments: les flors, els arbres, el corrent... Tot gelat; fred i silenci, companys de la por, la desolació, la mort. A més, la diferent relació amb la terra matisa els tarannàs: a ell, exiliat a Anglaterra, «se li feia difícil sentir que tot allò era seu, el seu país, li raspava les membranes de l'ànima»; ella se sent profundament lligada a aquestes muntanyes: «No hauria tingut molt més sentit morir ací? Saltant per les roques i amb una arma a la mà. Com un animal que mor defensant el seu territori». Els personatges, vius, complexos, derrotats, apareixen ben dibuixats, de vegades només amb un sol traç ferm i precís: «Sempre té a punt allò que cal, paraules o coses», escriu la dona de la seua mare de llet.

Per les dues veus de *Viatge al final del fred* avança una història obscura, lentament, s'obren forats per on s'escolen els records desordenats d'un passat ple de tragèdies però també d'aventures de joventut i d'esperances trencades per una guerra llarga i cruel i una derrota injusta.

ARANTXA BEA

La senda del perdedor

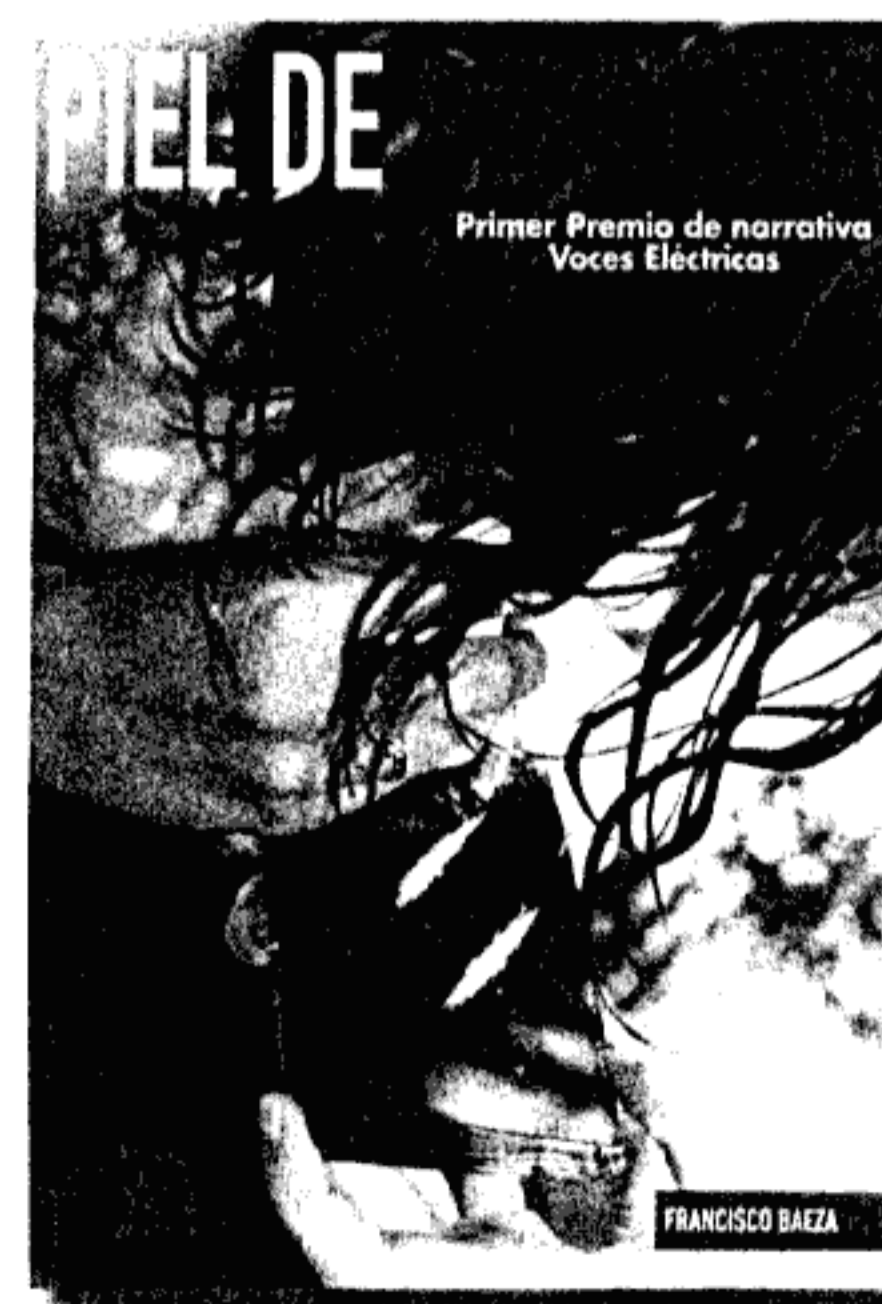
Piel de perdedor. Francisco Baeza. La Máscara. Valencia, 1999.

SIEMPRE es grato encontrarse con una nueva voz literaria valenciana en los estantes de las librerías. Francisco Baeza de 32 años, es autor de la novela titulada *Piel de perdedor*, que ha sido galardonada con el Primer Premio de Narrativa Voces Eléctricas, publicada el año pasado por Editorial La Máscara. Con tan inconfundible título, F. Baeza nos introduce de lleno en un mundo juvenil oscuro, artificioso y vacío, amparado en el anonimato de la noche valenciana. Los personajes, arropados por una frágil amistad epidér-

mica, rutinarios se transforman de Dr. Jekyll en Mr. Hyde, nada más ingerir el nefando preparado químico: cocaína, speed, éxtasis, alcohol..., aderezados con chorros ilimitados de música y sexo primitivos.

Este relato escrito con una fluidez narrativa casi coloquial, descarnado, directo y, en ocasiones, brutal, nos aproxima a la fuerza fílmica de un guión de Tarantino (lenguaje barriobajero incluido) y a unos diálogos breves, ágiles, cáusticos, rayanos a la novela negra. Tal vez sobran las reiteradas referencias onanistas y las múltiples maneras con las que el autor da nombre a los atributos femeninos; aunque seguramente intenta con ello subrayar la soledad del protagonista desde la irreverencia. Sin embargo, son de agradecer las chispas de sarcasmo que salpican toda la narración.

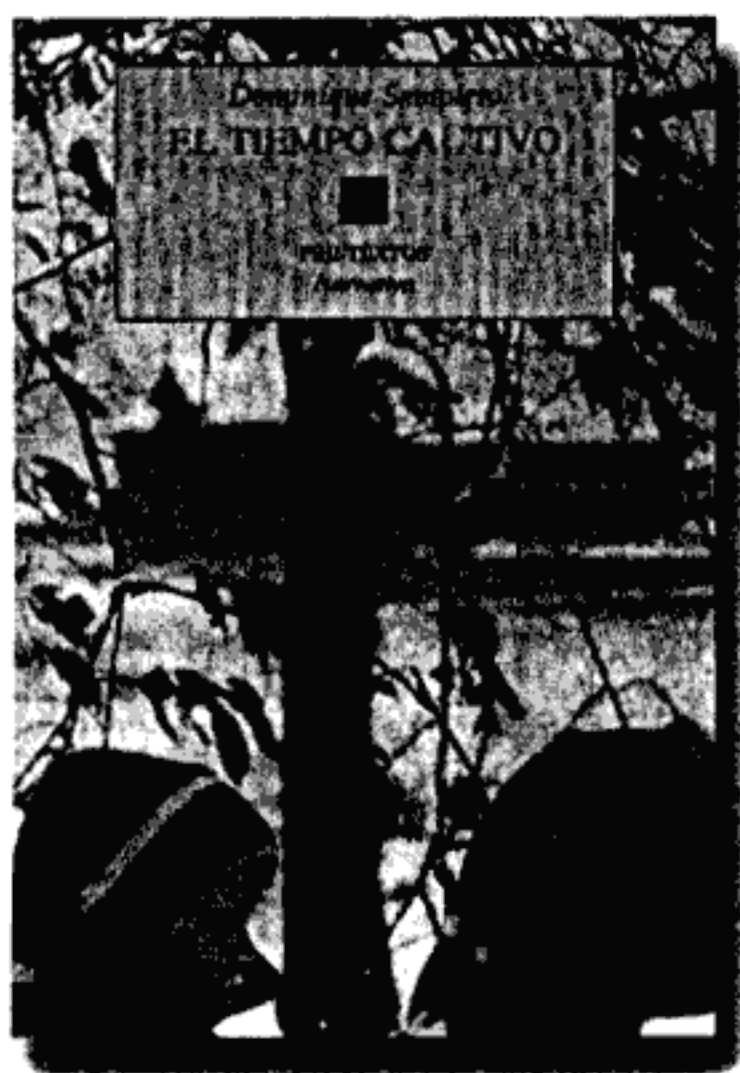
Discotecas, pubs, bares, coches veloces son los habitáculos donde los personajes descargan adrenalina en los interminables fines de semana y donde está centrado, motivado y desarrollado el hilo argumental. Pero no es más que un pretexto, F. Baeza no se queda en el retrato, en la foto fija, va mucho más allá. Tras el velo corrido de lo escrito se vislumbra esa factoría consumista y devoradora que ostenta, con luces de neón, en el frontispicio del mal llamado primer mundo su lema favorito: tanto tienes, tanto vales. Los jóvenes, reducidos a meros productos de mercadería, confundidos, se encuentran con un Mercado Laboral cerrado, que les puede ofertar cualquier empleo, menos aquel para el que se han preparado. Despojados, por tanto, de futuro, desesperanzados, engañados, descreídos a pesar de vestir la indumentaria impecable de

una formación universitaria y, tal vez por eso, se enfundan la armadura del desprecio al verse abocados a vivir en un presente sin concesiones, corrupto, individualista y salvaje, donde prima la ley del más fuerte. Frutos todavía inmaduros de un sistema social sin ideologías ni valores humanistas no les queda otra salida que la huida hacia delante, en una continua búsqueda de la diversión al precio que sea, incluso la propia vida.

-¡Sacadme de una puta vez de aquí!- grita Alex, el protagonista.

ÁNGEL ASENSIO

El tiempo recobrado

El tiempo cautivo. Dominique Sampiero. Pre-Textos. Valencia, 1999.

DOMINIQUE Sampiero (Le Quesnoy, 1954) -que cuenta con una buena nómina de títulos tanto de poesía como de narrativa-, con su vibrante y, al tiempo, equilibrada arquitectura verbal, ha renovado el panorama de la literatura francesa.

El tiempo cautivo es una apasionante narración -Sampiero la elaboró a partir del guión que escribiera para el film de Bertrand Tavernier *Hoy empieza todo*-, con un notable aliento narrativo en la mejor tradición cartesiana, ahonda en los significados más recónditos y ambivalentes de los sentimientos del yo que escribe. Yo que, a través de una autobiografía razonada, emprende un viaje -en la más pura ortodoxia psicoanalítica- hacia los confines de la conciencia; un viaje que estará jalonado por estaciones tan decisivas en la configuración de la experiencia existencial: la familia, la

infancia, la escuela, la juventud, la etapa adulta del trabajo y las relaciones sentimentales o, en otro orden de cosas, aquellas cuestiones que reflexionan sobre el oficio de escribir, sobre el significado de la vejez o el sentido de determinadas circunstancias de la vida. El rodaje de un film parece ser el punto culminante de este trayecto analítico en el que, y en términos proustianos, se recobra el tiempo, ese tiempo que adquiere su significado más genuino en el ambivalente también conciencia-recuerdo.

En *El tiempo cautivo* se articulan dos niveles, dos perfiles de verbalización y, por tanto, de lectura: por una parte, el perfil casuístico -la biografía- tal y como lo evoca el protagonista; y, por otra, el perfil de como el protagonista vive, interpreta y secciona esa biografía, dando lugar a una persuasiva secuencia de afirmaciones y negaciones que se maclan en una antinomia que desvelará las líneas maestras de la propia entidad.

La historia que nos propone Sampiero adquiere un tono mayor al discurrir por los cauces de un lenguaje terso y de una belleza muy peculiar -aspecto que también se puede apreciar en el poemario *Los charrones* publicado por la editorial vasca Bassarai-, lenguaje que se me ocurre relacionar con los modos de Lucian Freud, cuya pintura cruel, densa, sensual y apasionada embasta magistralmente la índole psicológica del hombre.

En definitiva, un libro hermoso que, mediante la persuasión de las palabras, nos trae el conocimiento de aquellas realidades últimas -siempre turbadoras- que conforman la conciencia del hombre y que definen quien es y como ha llegado a ser lo que es.

RAFAEL COLOMA

La lógica de la incongruencia

Sólo por si acaso. Miguel Catalán. Edicions de Ponent. Onil, 1999

SI Wittgenstein decía que si alguien puede creer con toda certeza en Dios ¿por qué no en el alma de otro?, igualmente se puede creer en la rigurosa lógica de la incongruencia cuando lo recto se revela

incapaz de canalizar las pulsiones de la realidad, en el azar cuando éste explica con más hondura que la necesidad la fragilidad de los proyectos humanos, en los fantasmas cuando la realidad circundante -pongamos por caso la lógica de cualquier titular de prensa- produce monstruos. Sobre estas cuestiones reflexiona Miguel Catalán (Valencia, 1958) en su libro *Sólo por si acaso*, que agrupa siete relatos pletóricos de inteligente humor.

A lo largo de estas historias nos encontramos con una serie de situaciones subvertidas tan rebosantes de coherencia que llegamos a pensar que nada de lo que sucede en ellas, por absurdo que parezca, sucede porque sí o al albur: tales como el *Decálogo del Perito Aplaudidor* (*Yo aprendí el arte del aplauso*); la zozobra de un mujerigo que por unas horas pierde su apéndice máspreciado (*Otro vuelo nocturno*); un fumador compulsivo que quiere dejar de fumar y acaba en el cielo, lugar donde se fuma hasta conseguir que las nubes adquieran un color gris (*El cielo de hollín*); un solitario y melancólico fantasma que hace todo lo posible para llegar a un pacto con los habitantes de la casa con el fin de que no la abandonen (*El fantasma de la polka*); o el pulso entre la gramática parda de un tendero y el marketing todopoderoso de un gran supermercado en una loca carrera de precios que desmonta las leyes de la economía de mercado, a la vez que refrenda -desde la apoteosis de la subversión- su más estricta codificación (*La venganza del colmado*). Tal vez esta narración sea la más conseguida de la serie).

A pesar -o a causa- de su ironía, *Sólo por si acaso* es un libro muy serio en la medida que pone en entredicho las rimas y razones de ese sentido que conocemos

SÓLO POR SI ACASO

Miguel Catalán

EDICIONS DE PONENT

por común y que está hecho en base a frases hechas y mimetismo, convirtiendo el comportamiento humano en una especie de metáfora devaluada de si mismo. Ninguno de los relatos que Catalán nos trae son lo que parecen puesto que, trascendiendo la realidad referente, nos embarcan hacia el otro lado del espejo, hacia el país donde todo puede suceder y sucede. Estamos ante un humor ejemplar -sintéticamente verbalizado, como requiere el tono de las historias-, capaz de indulgencia con la falibilidad; un humor humano que no recurre al ridículo ni al chiste. Estamos, en definitiva, ante la lógica de un humor cortázariano por la rigurosa verdad que se desprende de la locura de estos relatos.

RAFAEL COLOMA

Reedició de Maria Ibars

Vides planes. Maria Ibars i Ibars. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer) i Editorial Aguacalra (Alacant), 1999.

AMB la publicació d'aquesta novel·la, la reedició de l'obra de Maria Ibars (1892-1965) queda pràcticament enllestida. La tasca s'inicià el 1992 amb motiu de la celebració del centenari de l'escriptora promogut per l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta; més en concret, pel grup de *L'Aiguadolç*, revista literària que llavors hi dedicà un dossier a l'estudi i divulgació d'aquesta escriptora, mestra d'escola seguidora dels moviments de renovació pedagògica durant la República i amiga de Carles Salvador. En efecte, el

mateix any, l'Ajuntament de Dénia, en edició facsímil, treia la pols a *Poemes de Penyamarr* (1949) i l'Ajuntament de Xàbia feia el mateix amb la novel·la *Como una garra* (1961). El 1993, l'IVEI reeditava *L'últim serv* (1963), i ja el 1994, l'Institut de C. J. Gil-Albert sota el títol *Contalles a l'ombra del Montgó* aplegava en un volum narracions breus de la pròpia autora. Restava encara inèdita una peça teatral, *Els miracles de Teulada*, sobre un episodi del taumatug sant Vicent, i l'Ajuntament d'aquest municipi de la Marina se'n féu càrrec de l'edició el 1992.

L'excelsional ara és la publicació d'un llibre de Maria Ibars en una editorial no institucional i amb acompanyament d'una guia didàctica o «Taller de texts» pensat per a estudiants de Secundària. Aquesta novel·la, però, es presta sempre a una lectura entretinguda, perquè, a diferència de la major part de la producció d'aquesta autora, qualsevol lector de novel·la pot trobar en *Vides planes*, publicada per primer cop en la meritòria editorial Sicània - però escrita potser molts anys abans-, els ingredients habituals del gènere. Ben cert, això sí, que som davant una novel·la de tall tradicional, on no se sap si predomina l'assumpte d'una història ben contada, el traçat d'uns personatges que menen unes «vides planes» (sense ambició, però allunyades de les tensions habituals a la ciutat) o l'encanteri en la descripció de paisatges i ambients.

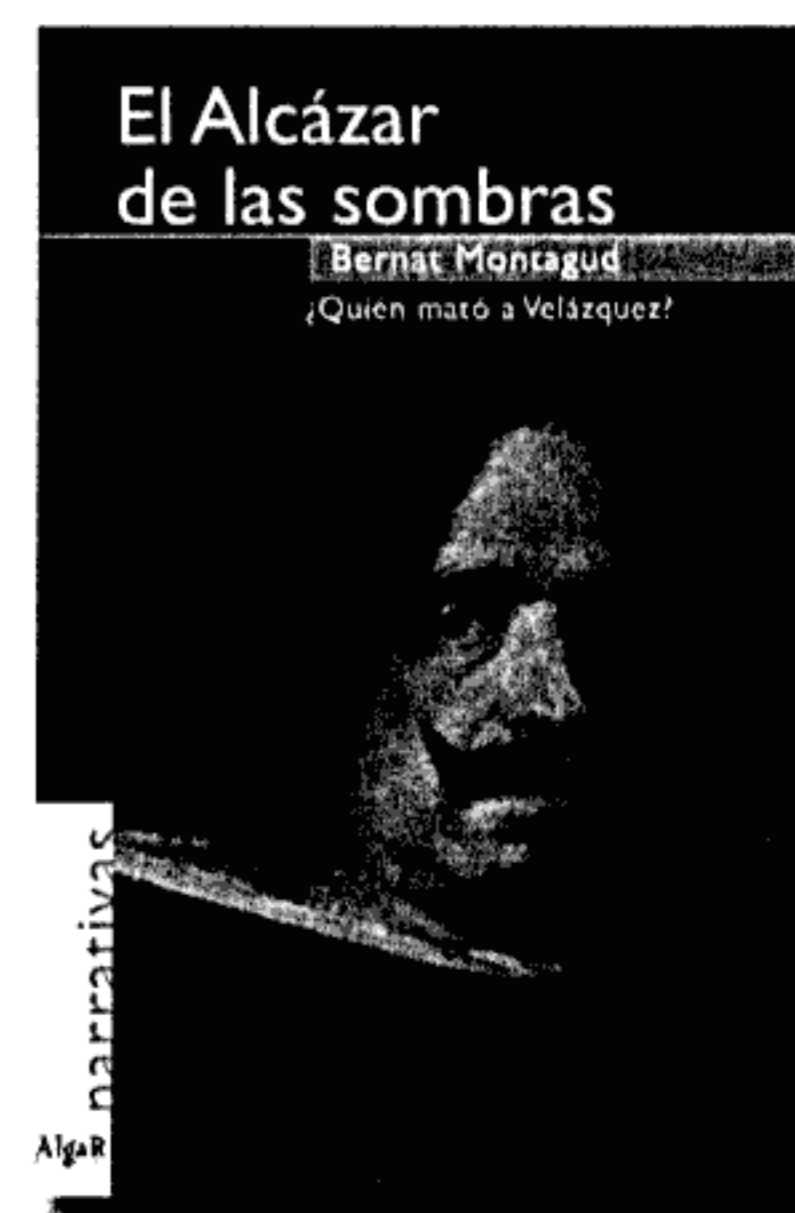
Com diu el prologuista, «*Vides planes* - i podríem dir que tota l'obra de Maria Ibars- es troba a la cruïlla del romanticisme, el costumisme i el naturalisme». Obeeix a un tractament romàntic la història narrada, per tal com els conflictes hi obeeixen a motius individuals, mai no socials; participa del naturalisme si més no perquè els personatges són víctimes de forces incontrolables, i es tracta també d'una novel·la costumista per la minuciositat -i delectació- amb què hi són descrits els rituals de la vida quotidiana: treballs, jocs, festes, casaments, menjars... d'una època gens difícil de fixar i d'un escenari ben concret: la Dénia del tombant de segle. Encara més: la Dénia dels que viuen en contacte amb la natura al seu camp, no la dels habitants de la petita ciutat, que hi són vistos com a gent inclinada a l'enveja i irritable.

Fet i fet, en l'obra de Maria Ibars sem-

pre és Dénia amb els seus voltants l'escenari, en una època d'auge econòmic per l'èxit durant uns anys en els mercats internacionals del producte típic per excel·lència de la Marina: la pansa. Òbviament, personatges i ambients són encara rurals; però el comerç amb la Gran Bretanya iniciava aleshores en aquesta població la projecció europea que ha facilitat l'acceptació de la pressió turística de les darreres dècades sense gaire trasbalsos i sense perdre les arrels. Fins ara, almenys.

Una obra localista, doncs? Certament, es tracta d'un document valuós per a etnòlegs i historiadors de la societat del tombant de segle. Fins i tot, algú l'ha feta servir com a font d'estudi onomàstic... En definitiva, *Vides planes* és una novel·la que en un país «normal» s'hauria d'haver llegit fa molts anys. Abans i tot d'haver-se escrit. Quan ara la llegim, al plaer que ens produeix un bon text se suma la impressió d'aprovar una assignatura pendent.

ANTONI PRATS

El asesinato de Velázquez

El alcázar de las sombras. Bernat Montagut. Algar. Alzira, 1999.

HAN publicado los periódicos que en la Iglesia de San Plácido de Madrid, han sido hallados unos restos mortales que según los expertos, podrían ser, con una probabilidad superior al sesenta por ciento, los del pintor Diego Velázquez. Para establecerlo con mayor seguridad se buscan residuos de plomo en lo que fueron la

yema de sus dedos, ya que esta es una sustancia con la que se componía la práctica totalidad de los colores utilizados en el XVII y tiene la singularidad de que es absorbida por el cuerpo humano.

No sé si la noticia nos llegó a los miembros del jurado del Premio de narrativa Alfons el Magnánim, cuando nos habíamos reunido para escoger la mejor de las novelas presentadas ese año, o fue después, tampoco importa. Lo bien cierto es que se había hecho circular la idea de que el nivel de los concursantes era muy bajo y por lo tanto lo más apropiado era que no se otorgara en esta ocasión, deprimente idea que incluso llegó a imprimirse en alguna columna de cotilleos. En lo primero estábamos, en general, de acuerdo, en lo segundo no. Se produjo la singularidad de que eran unas aspirantes bastante flojas, excepto *El alcázar* de las sombras que es una novela excepcional. Al menos dos miembros del jurado la llevábamos como uno de los mejores tex-

tos que habían pasado por aquella mesa en los últimos años, más allá de que coincidieran una serie de acontecimientos concretos, como la proximidad del Cuarto centenario del nacimiento del pintor, la aparición en la Iglesia de San Plácido de lo que podrían ser sus restos y la sospecha de que podría haber muerto asesinado.

La novela de Bernat Montagud (Alzira, 1947), un conocido crítico de arte, académico de San Carlos y estudioso de la historia, se construye a través de un argumento de intriga, del que se vale para retratar una época decisiva para la historia de España, la de la sucesión de Felipe IV, con la presencia de un Velázquez cortesano y conspirador que se ve sorprendido por la delación del bufón Lezcanillo, por él universalizado en un lienzo, que en un documento, su propio testamento, puso en letra el fondo de la trama conspiratoria. Esta encrucijada de circunstancias, de intereses, de tensiones, en la que está en juego la sucesión de uno

de los tronos más influentes y poderosos de Europa, le hacen comprender a Velázquez que sus días están contados, que van a por él.

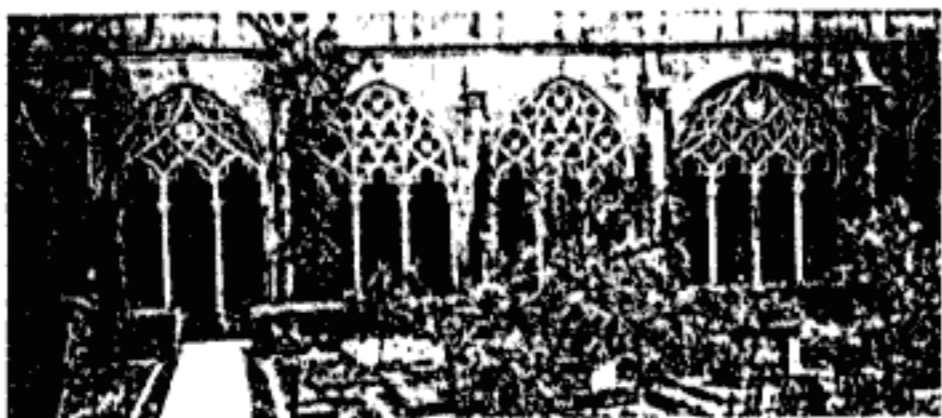
La novela, espléndidamente escrita, contiene todos los ingredientes para que el lector se quede pegado a estas páginas, posee una muy buena escritura, suspenso, tramas de corrupción, intentos de asesinato, descripción de la vida cortesana en una España que inicia su decadencia internacional, turbulentas relaciones amorosas, intentos de asesinato e historias de la Historia. Nos fascinó a todos, lo puedo asegurar, es una novela que merecería una buena promoción porque está llamada a funcionar sola, a acabar en el cine, a dar pie a reportajes periodísticos, a debates en congresos y a aclararnos si los restos de San Plácido son del maestro... o de su asesino.

RICARDO BELLVESER

LA CIUTAT DE VALÈNCIA

Síntesi d'Història i de Geografia urbana

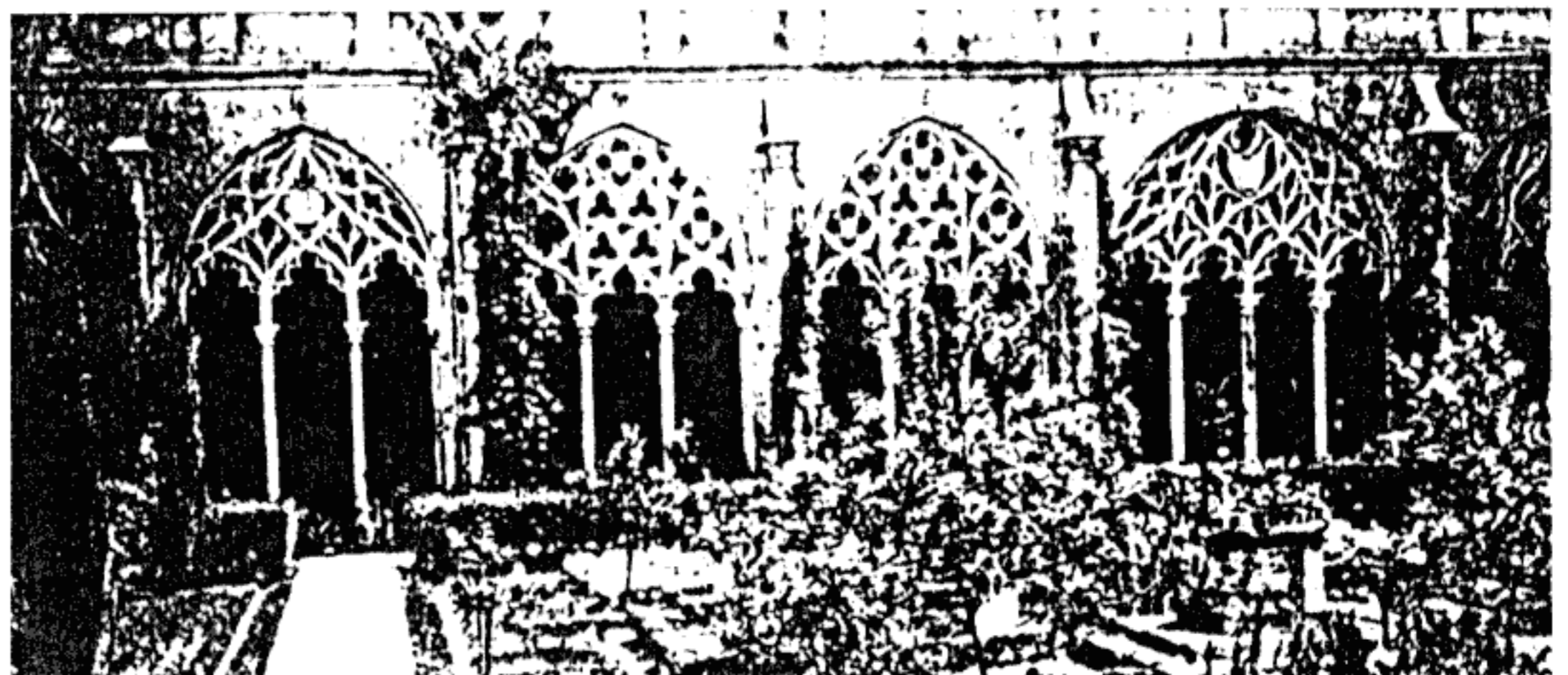
MANUEL SANCHIS GUARNER

LA CIUTAT DE VALÈNCIA

Síntesi d'Història i de Geografia Urbana

MANUEL SANCHIS GUARNER

La Ciutat de València és un llibre que ens oferix una imatge completa i sistemàtica de la història, els costums i les formes de vida de la capital valenciana des dels seus orígens fins als nostres dies.